

Aleksandra Janowska*

FREUDOWSKA TEORIA MARZEŃ SENNYCH W DZIELE ARTURA SCHNITZLERA *TRAUMNOVELLE*

FREUDIAN PSYCHOANALYSIS IN THE WORK OF ARTHUR SCHNITZLER *EYES WIDE SHUT*

(Summary)

Interpreting dreams was an important aspect of Sigmund Freud's life. In his statements and works, he repeated multiple times that a dream is the fulfilment of a wish. Dream analysis had a huge impact on his subsequent research, including psychoanalysis and the theory of the subconscious. Through his work he contributed to people starting to analyze their dreams, and they continue to do so to this day. However, the difficulty in analyzing the dreams was their transience and length. This meant that remembering them was often problematic. Freudian psychoanalysis and the interpretation of dreams were frequent motifs in Artur Schnitzler's work. One of them is *Traumnovelle*, or *Eyes Wide Shut*. The aim of the article is to show how Freudian psychoanalysis is presented in the work of the Austrian writer and why the symbolism of dreams and its meaning are so important in the context of the discussed work.

Keywords: psychoanalysis, Freud, Eyes Wide Shut, Oczy szeroko zamknięte, Die Traumdeutung

1. Wprowadzenie

Objaśnianie marzeń sennych było niezwykle istotnym aspektem twórczości Zygmunta Freuda. W swoich wypowiedziach i dziełach wielokrotnie powtarzał, że sen jest spełnieniem życzenia (Freud 2010, 136). Analiza snów miała ogromny wpływ na jego dalsze badania, które poświęcone były także psychoanalizie oraz teorii podświadomości (por. Kächele 1999, 15). Dzięki swojej pracy naukowej

---

* Mgr Aleksandra Janowska, Universität Łódź, Institut für Germanische Philologie/Uniwersytet Łódzki, Instytut Filologii Germańskiej, Pomorska 171/173, 90-236 Łódź; e-mail: aleksandra.janowska@filologia.uni.lodz.pl, <https://orcid.org/0009-0000-3082-2468>

przyczynił się do tego, że ludzie zaczęli analizować własne sny i robią to do dziś. Trudnością przy ich interpretacji była ich przelotność i długość, przez co zapamiętanie ich w całości było często problematyczne.

Freudowska psychoanaliza oraz objaśnianie snów były także często pojawiającymi się motywami w twórczości Artura Schnitzlera. Jednym z nich jest *Traumnovelle*.

Celem niniejszego artykułu jest prześledzenie, w jaki sposób freudowska psychoanaliza widoczna jest w twórczości austriackiego pisarza oraz dlaczego symbolika snów i jej znaczenie są tak istotne w kontekście omawianego utworu.

2. *Die Traumdeutung*, czyli objaśnianie marzeń sennych

Zygmunt Freud uważał, że „sen jest spełnieniem życzenia” (Freud 2010, 136). Właśnie dzięki tej tezie szerzej zajął się badaniami dotyczącymi sfery psychicznej człowieka, a przede wszystkim zmian zachodzących w mózgu podczas snu. Po dokonaniu analizy, śniący zaczęli nieco inaczej odbierać swoje sny. Szukali właściwych odpowiedzi na pytania takie jak: skąd pochodzi materiał, który ukazał się w postaci snu oraz skąd pochodzą niektóre cechy osobowości, które ujawniają się wyłącznie w snach (por. Freud 2010, 136).

Niestety zapominanie snów było jednym z najczęstszych problemów wśród pacjentów Freuda. Tylko niektórzy byli w stanie zapamiętać ich najważniejsze momenty, dzięki czemu potrafili oni je opisywać i analizować (por. Freud 2010, 28). Interpretacja snów, podobnie jak metafory i symbole w nich zawarte, stały się bardzo popularne wśród pacjentów, niezależnie od ich wieku (por. Freud 2010, 24). Pacjenci w dużej mierze próbowali sami przeprowadzić analizę swoich snów przy pomocy książek poświęconych temu zagadnieniu. Freud był jednak zdania, że „nie można analizować snu jako całości, lecz skupić się na jego poszczególnych fragmentach”¹ (Kächele 1999, 19). Mimo częstego metaforycznego traktowania snów, Freud twierdził, że nie są one tak naprawdę szczególnie istotne do przeprowadzenia poprawnej analizy (por. Freud 2010, 110). W swoim dziele pt. *Objaśnianie marzeń sennych* przyznaje jednak, że nie sprzeciwia się symbolicznemu traktowaniu snów, jeśli osobie śniącej pomaga to w zrozumieniu materiału sennego (por. Freud 2010, 233).

Na istotę snów uwagę zwraca również psychoanalityk i psychoterapeuta Christoph Fischer w swojej książce pt. *Traum in der Psychotherapie*. Skupia się on nad tym, jak pomocna jest interpretacja snów, ponieważ zwraca uwagę na zależności między nauką a praktyką. Przy zwróceniu uwagi na główne tezy psychoanalizy jest to szczególnie istotne, zwłaszcza w kontekście seksualności dzieci, które z racji na swój wiek nie mają wiedzy psychologicznej na ten temat (por. Fischer 1978, 49). Dzięki psychoanalizie i interpretacji snów można zwrócić uwagę na kwestie, które

¹ Tłumaczenie: A.J.

często kryją się w ludzkiej podświadomości. Również sam ojciec psychoanalizy – Zygmunt Freud – w swoich wypowiedziach podkreśla ten fakt, gdyż jak sam mówi, „bodźce zmysłowe oddziałujące podczas snu jawią się jako najpewniejsze źródło marzenia sennego” (por. Freud 2015, 37). Dodaje również, że „w stanie snu obiektywne bodźce zmysłowe występują w roli środków pobudzających marzenie senne, jeśli zaś nawet owe bodźce (...) wydają się niedostateczne (...) trzeba wskazać na potrzebę szukania innych źródeł marzenia sennego – innych, lecz działających analogicznie do ostatnich” (por. Freud 2015, 40).

3. *Traumnovelle* – tłumaczenie tytułu oraz adaptacja filmowa

Traumnovelle czyli oryginalny tytuł dzieła Artura Schnitzlera nie został w dużej mierze dosłownie przetłumaczony na inne języki. Mimo to w anglojęzycznych przekładach możemy doszukiwać się dwóch różnych tłumaczeń tytułu. Są to kolejno *Dream story*² oraz *Eyes Wide Shut*³. Polskie tłumaczenie tytułu to *Oczy szeroko zamknięte*, w związku z czym w dużej mierze nawiązuje do anglojęzycznego przekładu.

Już oryginalny tytuł daje czytelnikowi duże pole do interpretacji. Pierwszą z nich jest rozumienie go jako nowela senna, bądź nowela snu, przez co czytelnik sam nie jest pewny, czy akcja utworu odgrywa się w rzeczywistym czasie przedstawionym, czy we śnie bohaterów, na wskutek czego oba te pola interpretacyjne mogą się przenikać. Już początek utworu – proces usypiania i udania się do krainy snów małej córki Fridolina i Albertiny – sprawia, że możliwe jest przyjęcia stanowiska, iż wszystkie następujące później wydarzenia odbywają się we śnie⁴.

Traumnovelle to utwór silnie powiązany z *Traumdeutung*. Powstał on trzydzieści lat po dziele Zygmunta Freuda, jednak w dużej mierze nawiązuje do jego teorii i może stanowić dla czytelnika swego rodzaju inspirację bądź ciekawe uzupełnienie, zwłaszcza jeśli czytelnik wykaże zainteresowanie jego twórczością.

Nie zawsze jednak Artur Schnitzler powoływał się w swojej twórczości na freudowskie teorie – znajomość z Freudem miała wprawdzie wpływ na jego twórczość, jednak nie objawiała się w każdym jego dziele.

Traumnovelle to utwór, który cieszył się dużą popularnością również na dużym ekranie, dzięki ekranizacji Stanley’a Kubrick’a, który to w 1999 roku nakręcił film

---

² *Traumnovelle* została wydana jako *Dream story* po raz pierwszy przez wydawnictwo Penguin Books w roku 2004.

³ *Traumnovelle* przetłumaczono jako *Eyes wide shut* na potrzeby filmu Stanley’a Kubrick’a, który to w 1999 roku nakręcił film.

⁴ Kubrick w swojej filmowej adaptacji stosuje nieco inną konwencję. Akcja rozgrywa się w rzeczywistości. Jedyne, co łączy tę filmową adaptację ze snem, to ciemność. Prawie cała akcja została przedstawiona w nocy. Jest to związane przede wszystkim z faktem, że zazwyczaj śpimy i śnimy w nocy.

pod tytułem *Eyes wide shut*, utrzymany w konwencji filmu erotycznego⁵. Zmarł jednak krótko przed premierą. Głównym motywem filmu są wielokrotne wizyty głównego bohatera Billa w różnych, charakterystycznych dla fabuły miejscach⁶. Znamienne jest, że główni bohaterowie Fridolin i Albertyna mają w ekranizacji inne imiona – Bill i Alice. Ma to związek z umiejscowieniem akcji filmu w amerykańskich realiach. W tej filmowej adaptacji pojawia się również Victor Ziegler (w tej roli Sydney Pollack) – przyjaciel Billa, obecny również na balu maskowym. Jednym z powodów, dla którego rozmawiają oni pod koniec filmu jest znalezienie w gazecie przez Billa ogłoszenia, mówiącego o śmierci młodej panny uzależnionej od narkotyków. Celem Billa jest uzyskanie informacji, czy jest to ta sama kobieta, którą poznał na balu maskowym. Ziegler potwierdza jej tożsamość, choć dla Billa fakt, że była uzależniona jest niezrozumiały. Ta scena u Schnitzlera wygląda jednak zupełnie inaczej. W jego dziele taka rozmowa nie ma miejsca. Fridolin widzi ogłoszenie w gazecie, jednak do końca nie wie, czy kobieta, o której mowa, to ta poznana na balu. Nie jest w stanie zidentyfikować jej twarzy ze względu na maskę, którą miała na sobie podczas balu. Już na samym początku ekranizacji można dostrzec kilka niespójności z tekstem Schnitzlera.

Na początku filmu pojawia się scena, której nie ma w tekście. Mowa o balu, na który wybierają się Alicja i Bill. Schnitzler zaś rozpoczyna od bajki, którą wieczorem czyta córka Fridolina i Albertyny, po czym zasypia, udając się do krainy snów. W filmie akcja rozgrywa się w Nowym Jorku, o czym świadczą telefony komórkowe, marki i rejestracje samochodów, podczas gdy u Schnitzlera jest to Wiedeń⁷. Sen jako motyw obecny jest u Kubricka oraz u Schnitzlera. Zarówno w filmowej adaptacji, jak i w dziele pojawiają się sceny, podczas których małżonkowie opowiadają sobie swoje sny z poprzedniej nocy. Motyw maskowania jest motywem przewodnim w przypadku filmu i dzieła literackiego. Zarówno pisarz, jak i reżyser zwrócili uwagę na te same kwestie, jakimi są: małżeństwo, seks, miłość i zaufanie.

4. Sen jako spełnienie życzenia

Małżeństwo Fridolina i Albertyny to jeden z głównych tematów omawianego dzieła. Podczas wieczornego spaceru Fridolin spotyka niespodziewanie swojego kolegę ze studenckich lat. To spotkanie wiele zmienia w jego dotychczasowym życiu. Za namową kolegi udają się wspólnie na bal maskowy. Aby się na niego dostać, należy znać tajne hasło oraz skorzystać ze specjalnie wyznaczonego auta,

---

⁵ Film Stanleya Kubricka zarówno w artykułach, jak i w internecie często określany jest mianem filmu erotycznego. Przykładem jest strona Filmweb: <https://www.filmweb.pl/Oczy.Szeroko.Zamkniete> [dostęp: 18.01.2024]. Fakt ten związany jest najprawdopodobniej z konkretnymi kadrami, takimi jak prezentacja balu maskowego lub małżeńskie sny.

⁶ <http://www.ejournal.at/Essay/schnitzler.html> [dostęp: 18.01.2024].

⁷ Tamże.

które przewiezie Friedolina w docelowe miejsce. Dzięki temu nikt nieproszony nie pojawi się na wydarzeniu. Nie jest to jednak zwykły bal – uczestnicy przebrani są za zakonnice i zakonników. Ich stroje są niezwykle cienkie, co sprawia, że widoczny jest zarys nagich ciał. Nieodzownym elementem przebrania są maski, które skutecznie zakrywają twarze bawiących się. Na tym balu nie słychać typowej dla takiego wydarzenia muzyki – przypomina ono raczej obrzęd religijny. Całość wzbogacona jest specyficzną formą – postaci formują krąg, w którym tańczą. Tym samym na myśl nasuwa się konotacja z tańcem śmierci, *danse macabre*⁸. Taneczną partnerką Fridolina zostaje piękna dama, o której później stara się on bezskutecznie zapomnieć. To, co wydarzyło się na balu powinno zostać wyłącznie w jego pamięci, jako wspomnienie bądź sen, który nigdy się nie urzeczywistni. Tak się jednak nie dzieje – w obliczu zaistniałych wydarzeń, rzeczywistość staje się dla Fridolina abstrakcją, podobnie jak jego rodzina i dotychczasowe życie czy praca lekarza. Poznana na balu dama staje się motywem przewodnim jego myśli, którego nie potrafi wyprzeć ze swojej świadomości. Główny bohater próbuje, mimo zakazów, odnaleźć swoją partnerkę z balu, co skutkuje jej śmiercią. Spełnienie życzenia o spotkaniu z nieznajomą staje się dla Fridolina priorytetem. Ta wykreowana przez Schnitzlera historia jest przykładem na to, jak sny potrafią oddziaływać na życie jednostki, a poszukiwanie sensu i ich znaczenia staje się nadrzędne nad innymi, codziennymi zadaniami.

5. Rola i metaforyka snów w utworze Schnitzlera

Traumnovelle to utwór, w którym pojawia się wiele motywów możliwych do analizowania przy pomocy psychoanalizy i teorii objaśniania snów Freuda. Głównym z nich jest sen, lecz oprócz niego pojawiają się również inne elementy, niezwykle pomocne do zrozumienia problematyki utworu, jakimi są: sen/marzenie, maska, taniec, ciemność/noc, słowik. Dlatego też istotne jest wyjaśnienie ich znaczenia.

Sen/marzenie senne

Sen/marzenie senne jest bez wątpienia centralnym punktem tekstu. Odebranie początku dzieła przez czytelnika jako przeniesienie się w poetykę snu, mogło być zamierzeniem autora, zabiegiem poetyckim, dającym większe możliwości

---

⁸ *danse macabre* – cykl alegorycznych przedstawień nieubłaganie zbliżającej się śmierci, podczas którego kostucha wciąga do tańca niechętnych przedstawicieli różnych klas społecznych, tym samym pokazując, że w obliczu śmierci każdy jest równy. Motyw ten malowany był na ścianach cmentarzy i krużganków podczas wielkiej zarazy w XIV wieku. Szybko zyskał popularność i cieszył się nią aż do XVII wieku (por. Otte 1877, 249). Motyw ten pojawia się także w utworze *Reigen* Artura Schnitzlera.

interpretacyjne. Mimo to motyw snu nieprzerwanie przeplata się z rzeczywistością. Główny bohater nie zawsze może być pewien, czy zdarzenia, których doświadcza, są rzeczywistością, czy snem. Dotyczy to przede wszystkim balu maskowego, w którym bierze udział. Spotkanie z przyjacielem ze studiów i wieczorne spacerowanie również mogą stanowić część rzeczywistości i marzeń sennych, jednak nie jest to jedyna możliwość interpretacyjna. Psychoanalityczne znaczenie snu w *Traumnovelle* może sugerować, że Fridolin konstruuje swoją „rzeczywistość” poprzez nieświadome pragnienia (por. Frey 2012, 452). Z jednej strony bohater zachowuje dla siebie wszystkie wydarzenia, których doświadczył, z drugiej zaś musi przemyśleć to, co przydarzyło mu się na balu maskowym. Bal interpretowany często przez samego Fridolina jako sen, wydaje się dla niego ważniejszy niż własna rodzina.

Istotnym motywem są również rozmowy małżonków na początku i końcu utworu. Ich tematyką są sny, których doświadczyli danej nocy. Albertyna opowiada o mężczyźnie, którego poznała na plaży. Mimo że był obcy, chciała dla niego wiele zrobić, a nawet posunąć się do zdrady. W tamtej chwili nie miał znaczenia fakt, że była mężatką (por. Schnitzler 2013, 8–9).

W śnie Fridolina istotną rolę odgrywa poznana przez przypadek 15-letnia dziewczyna. Ich wzajemne spojrzenia były czymś wyjątkowym. To właśnie na nich skupiała się ich relacja. Wymiar sensualny był najistotniejszy w śnie głównego bohatera (por. Schnitzler 2013, 10).

Maska

Według *Leksykonu symboli literackich* Metzlera maska rozumiana jest jako „Symbol różnicy bytu i pozoru, jak również kwestionowania norm kulturowych”⁹ (por. Neumann 2016, 266.) Maska kojarzona jest z ukrywaniem swojego „prawdziwego ja”. Ten symbol można postrzegać jako pewnego rodzaju ratunek, który pomaga ukryć wrażliwość, skrywane potrzeby, a także uchronić się przed nieprzewidzianym atakiem. Gdy decydujemy się ją założyć, podejmujemy decyzję o skrywaniu naszego ja. Gdy się jej pozbywamy, narażamy się na krytykę, ujawnienie motywów swojego postępowania, a także na przyznanie się do własnych słabości i pragnień. Motyw maski pojawia się jako istotny element w wielu fragmentach dzieła. Już sam proces maskowania jest uważany za szczyt utraty tożsamości (por. Freund 2006, 36). Dzięki temu przedmiotowi Fridolin zyskuje dostęp do tajnego stowarzyszenia, mającego siedzibę w tajemniczym domu (por. Freund 2006, 36). Pod balowym przebraniem kryje się indywidualność postaci. Dla Fridolina ten kostium stanowi o czymś wyjątkowym. Pod czarnym materiałem jest

⁹ Deutsch: „Symbol der Differenz von Sein und Schein sowie der Infragestellung kultureller Normen“. Tłum. A.J.

w stanie ukryć swoje pragnienia. Symbol maski pojawiającej się w tekście, można rozumieć jako tęsknotę za wolnością – za życiem bez zmartwień, bez rodziny, małżeństwa, codziennych problemów i rutyny.

Taniec

Taniec odgrywa główną rolę w zrozumieniu omawianego utworu. Stał się on również głównym motywem w utworze *Reigen* tego samego autora. W *Traumnovelle* uwidacznia się on szczególnie podczas balu, w którym uczestniczy Fridolin. Kobieta tańczy z mężczyzną, po czym następuje zmiana partnera. Partnerka Fridolina ostrzega go przed niebezpieczeństwem. Wszyscy są świadomi, że bohater jest jedynie gościem na balu i nie należy do ich zamkniętej grupy. Mimo wszystko on postanawia na nim zostać. *Leksykon symboli literackich* oferuje różne możliwości interpretacyjne tańca. Jedną z nich wskazuje na rozumienie tańca jako symbolu miłości i seksualności (por. Dietl 2012, 439). Jednym z powodów takiego rozumienia jest powiązanie tego motywu z fizycznością. W przypadku *Traumnovelle* objawia się ona na balu – kobiety przebrane za zakonnice noszą jedynie maski i niezwykle cienkie, koronkowe kostiumy. Scena ta jawi się zatem jako swego rodzaju zaproszenie skierowane w stronę obecnych na balu mężczyzn.

Przedstawiony na balu taniec jest nawiązaniem do tańca śmierci¹⁰. Wszystkie kobiety biorące udział w rytuale, wyglądają identycznie. Żadna z tych nie wychodzi poza schemat. Klękają, rozstają się, wstają w tym samym momencie. Podobnie jak w średniowiecznym motywie, obecny jest przywódca i uczestnicy, którzy jednoczą się w obliczu śmierci¹¹.

Ciemność/Noc

Niemal wszystkie wydarzenia, o których dowiaduje się czytelnik, mają miejsce w nocy. Zaliczamy do nich między innymi: spacer Fridolina po mieście, poszukiwanie kostiumu na bal, spotkanie z kolegą ze studiów i sam bal maskowy. Noc i ciemność są w tekście ściśle powiązane z tajemnymi tęsknotami i lękami. We śnie bohater mógł doświadczyć spełnienia skrywanych, instynktownych pragnień (por. Scheffel 2014, 229–230). Freud zwracał uwagę na to, że wszystkie

---

¹⁰ Również w filmowej adaptacji Stanleya Kubricka motyw tańca jest niezwykle istotny. Przystąpienie bohaterów do aktu seksualnego poprzedzone jest czynem podobnym do modlitwy. Kobiety klękają w kręgu, a pośrodku bohaterka, która ją prowadzi. W tym przypadku zostaje ona ukazana jako kapłanka, która na co dzień modli się z wiernymi. Okrąg symbolizuje zamkniętą strukturę – wymiar, w którym znajdują się bohaterowie, aby realizować swoje rytuały. Dla niektórych mogą być odebrane za niemoralne, gdyż służą zorganizowaniu orgii, będącej później głównym zajęciem wszystkich zaproszonych gości.

¹¹ <https://www.duden.de/rechtschreibung/Totentanz> [dostęp: 18.01.2024].

nasze pragnienia wyzwalają się w snach – kiedy śnimy, dostrzegamy obrazy, które z początku mogą wydać się absurdalne. Po ich przeanalizowaniu dostrzegamy jednak drugie znaczenie snu, chcące pokazać nam ukryte w nas niezaspokojone pragnienia. Dlatego też udział w balu maskowym można uznać za jedno z niewyzwolonych nigdy pragnień Fridolina, które ujawniły się mimo posiadania rodziny i ugruntowanej pozycji w społeczeństwie. W przypadku *Traumnovelle* wykorzystano noc jako „symbol wyzwolenia i objawienia” (por. Gilardoni-Büch 2012, 289). Można przypuszczać, że w nocy lub w ciemności łatwiej jest wyrazić pragnienia, które skrywają się głęboko w nas.

Słowik

Słowik kojarzy się z „rudawobrazowym śpiewającym ptakiem, którego śpiew, szczególnie w nocy, brzmi bardzo melodyjnie”¹². W omawianym utworze nie mamy jednak do czynienia z ptakiem, lecz z przyjacielem Fridolina, którego nazwisko to Nachtigall, czyli właśnie słowik. Można potraktować niniejszy fakt za zbieg okoliczności, jednak wyżej wymienione cechy ptaka mają wiele wspólnego z przyjacielem Fridolina. W dziele Schnitzlera postaci spotykają się nocą. W trakcie rozmowy Fridolin otrzymuje informację o balu maskowym (również odbywającym się w nocy), na którym to jego znajomy będzie grał na pianinie. Od razu na myśl przychodzi personifikacja bohatera ze słowikiem oraz nawiązanie do śpiewu, którego nocnym brzmieniem można się długo zachwycać.

W *Leksykonie symboli literackich* również znajdujemy objaśnienia pasujące do omawianego utworu. Słowik jawi się jako „symbol lamentu i śmierci” oraz „symbol miłości, tęsknoty i melancholii” (Lengiewicz 2012, 290)

Fridolin decyduje się na wzięcie udziału w balu maskowym ze względu na ciekawość i chęć korzystania z życia. Ta decyzja sprawia, że uwydatniają się jego siły erotyczne i tanatyczne. To sugestia, która umożliwiła przyrównanie go do opisywanego słowika. Choć jego życie jest stabilne dzięki dobrej pracy i rodzinie, chce doświadczyć czegoś więcej. Nie jest pewien, jak długo jeszcze będzie mógł cieszyć się życiem. Kolejne wątpliwości pojawiają się za sprawą tęsknoty za niespełnionymi pragnieniami seksualnymi i drzemiącymi w nim siłami erotycznymi. Jego oczy podczas balu są stale zakryte. Tak naprawdę nie widzi, co się wydarzyło. Dzięki muzyce może poczuć pewne emocje, takie jak pożądanie unoszące się w gęstym, pełnym namiętności powietrzu.

Wszystkie te elementy układają się w całość, która ma na celu uświadomienie czytelnikowi, jak duża część życia uzależniona jest od popędów i pragnień. Choć czasami ich obecność nie jest wyraźna, schowane są one w naszej podświadomości.

¹² <https://www.duden.de/rechtschreibung/Nachtigall> [dostęp: 18.01.2024].

6. Podsumowanie

Po przeanalizowaniu utworu oraz obecnych w nim symboli i motywów można dojść do wniosku, że freudowska psychoanaliza, a także teoria objaśniania marzeń sennych są istotnymi elementami ułatwiającymi zrozumienie i analizowanie utworu *Traumnovelle* Arthura Schnitzlera. Należy jednak zauważyć, że nie wszystkie składowe psychoanalizy Zygmunta Freuda są obecne w twórczości Artura Schnitzlera. W *Traumnovelle* Schnitzler podejmuje tematy takie jak interpretacja snów oraz rola podświadomości w życiu człowieka. W twórczości autora istotne są mechanizmy, mające znaczący wpływ na zachowanie postaci. Należą do nich: pożądanie, siła popędów, podświadomość i seksualność. Ich tabuizacja nie była dobrym rozwiązaniem, ponieważ przełożyła się na życie prywatne wykreowanych bohaterów. Stąd też nasuwa się wniosek, że jednostka społeczna, jaką jest rodzina, nie zawsze musi być najważniejszym aspektem w każdym etapie życia człowieka. Utwór *Traumnovelle* jest tego potwierdzeniem. Niezwykle istotna w przypadku głównych bohaterów była seksualność, która starannie ukrywana spowodowała, że para zaczęła się od siebie oddalać. Dopełnieniem freudowskich myśli w *Traumnovelle* jest świadomość i podświadomość Fridolina, a także jawa i sen często się zacierają, co zapewnia czytelnikowi większe możliwości interpretacyjne.

Filozofia Zygmunta Freuda pozostaje ważnym zjawiskiem kulturowym zarówno pod względem teoretycznym, jak i praktycznym, niezależnie od tego, czy czytelnik deklaruje się jako jej przeciwnik czy też zwolennik. Świadomość i podświadomość czasem wydają się być trudne do rozróżnienia, ale nie można zanegować ich obecności i istoty.

BIBLIOGRAFIA

- De Berg H. (2004), *Teorie Freuda a badania literaturoznawcze i kulturowe wprowadzenie do problematyki*. Łask: Oficyna Wydawnicza LEKSEM.
- Dietl C. (2012), *Tanz*. W: *Metzler Lexikon literarischer Symbole*, s. 438–440. J.B. Metzler.
- Fischer Ch. (1978), *Der Traum in der Psychotherapie*. München: Minerva Publikation.
- Freud S. (2010), *Die Traumdeutung*. Frankfurt a. M.: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Freud S. (2015), *Objaśnianie marzeń sennych*. Warszawa: Wydawnictwo KR.
- Freund W., Freund-Spork W. (2006), *Arthur Schnitzler Traumnovelle. Lektüreschlüssel*. Stuttgart: Reclam.
- Frey Ch. (2012), *Traum*. W: *Metzler Lexikon literarischer Symbole*, s. 451–452. J.B. Metzler.
- Gay P. (2012), *Das Zeitalter des Doktor Arthur Schnitzler*, Frankfurt a. M.: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Gilardoni-Büch B. (2012), *Nacht/Finsternis*. W: *Metzler Lexikon literarischer Symbole*, s. 288–290. J.B. Metzler.
- Kächele H. (1999), *Was träumte Freud?* Ulm: Universitätsverlag Ulm.
- Lengiewicz A. (2012), *Nachtigall*. W: *Metzler Lexikon literarischer Symbole*, s. 290–291. J.B. Metzler.

- Neumann B. (2012), *Maske*. W: *Metzler Lexikon literarischer Symbole*, s. 266. J.B. Metzler.
- Nitzschke, B. (2011), *Die Psychoanalyse Sigmund Freuds. Konzepte und Begriffe*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Otte H. (1877), *Archäologisches Wörterbuch*. Leipzig: Reprint-Verlag-Leipzig.
- Reik T. (1993), *Arthur Schnitzler als Psycholog*. Frankfurt a. M.: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Scheffel M. (2014), *Traumnovelle*. W: *Schnitzler Handbuch Leben – Werk – Wirkung*, Weimar, s. 228–232. J.B. Metzler.
- Schnitzler A. (2013), *Traumnovelle*. Stuttgart: Reclam.